

Savonlinna Kylmäniemi a ja b
koekaivaus 20.7.–24.7.2009

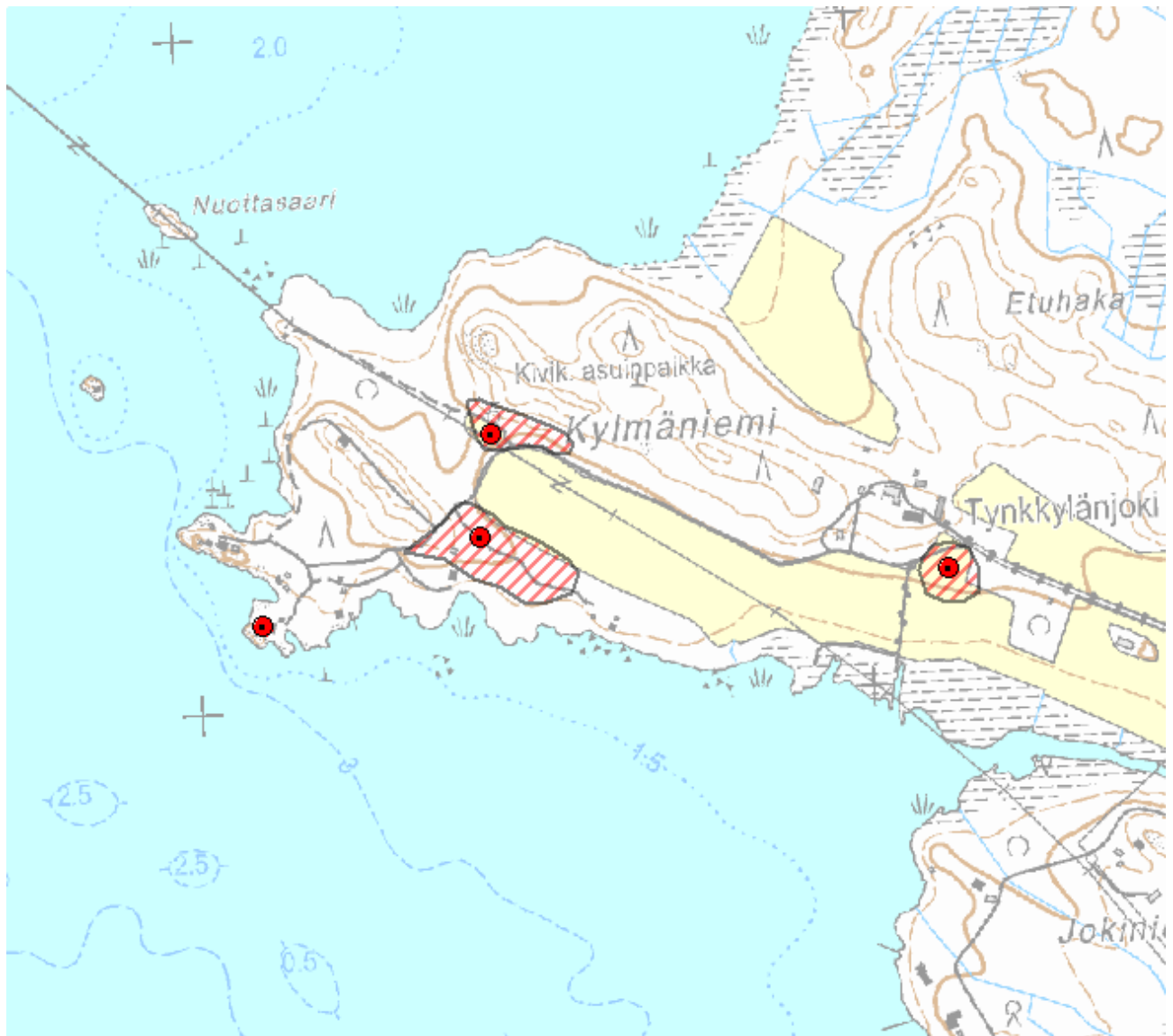
Esa Mikkola

MUSEOVIRASTO

Karttaote

Mk 1:10 000

Asuinpaikka-alueet on merkitty punaisella. Tynkkylänjoen kartanon eteläpuolisella pellolla sijaitsee Tynkkylänjoki -niminen kivikautinen asuinpaikka. Siitä suoraan länteen oleva suurempi vinoviivoitettu alue on Kylmäniemi b, jonka pohjoispuolella on Kylmäniemi a (merkitty punaisella arkistokappaleeseen).

Lähde: Museoviraston ylläpitämä Museokartta, www.museoverkko.fi

Taustakartan copyright Maanmittauslaitos 2008, kartan kopiointi ilman lupaa on kielletty

Sisällysluettelo

Karttaote	2
Arkisto- ja rekisteritiedot	4
Kylmäniemi a.....	4
Kylmäniemi b.....	5
Johdanto.....	7
Sijainti ja topografia	9
Tutkimushistoria.....	10
Koekaivauksen käytännön toteutus.....	15
Koekuopat Kylmäniemi a.....	16
Koekuopat tulevalle tielinjalle.....	21
Koekuopat Kylmäniemi b	22
Löytöaineisto	25
Yhteenveto	26
Digitaalinen kuva-aineisto	27
Lähteistä	27
Karttaluettelo	27

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kylmäniemi a

Aiemmin käytetyt nimet	Tynkkylänjoki Kylmäniemi II
Muinaisjäännösrekisterinumero	1000002408
Muinaisjäännöstyyppi	asuinpaikat
Ajoitus	moniperiodinen (kivikausi, pronssikausi ja rautakausi)
Kaupunki	Savonlinna
Kylä	Tynkkylänjoki
Tila ja rekisterinumero	Tynkkylänjoki, 740-549-1-157
Omistajat	Kiinteistöosakeyhtiö Tynkkylänjoki
Osoite	Tynkkylänjoen Kartano Tynkkylänjoentie 49 57210 SAVONLINNA
Muinaisjäännösalueen keskikoordinaatit	p = 6867384 i = 3600157 z = n. 80 – 82 m mpy
Aiemmat tutkimukset	Timo Sepänmaa 1988 inventointi Timo Sepänmaa 1989 koekaivaus Timo Sepänmaa 1991 täydennysinventointi Timo Sepänmaa 1992 kaivaus (raportti puuttuu) Päivi Maaranen 1993 inventointi (Muinais-Saimaa projekti) Timo Sepänmaa 1994 inventointi (raportti ja löydöt puuttuvat)
Aiemmat löydöt Kylmäniemi a:sta	KM 24431: 1-6 KM 24755: 1-222 KM 24854 (rautainen kirves) KM 26671: 1-5 (mm. pronssisolki ja punnuksia)

	KM 27178: 1-1281
Vuoden 2009 tutkimukset	Esa Mikkola
Kenttätöaika	20. – 24.7.2009
Kustannukset	9 970 €
Tutkimustyyppi	Koekaivaus
Tutkimusmenetelmä	0,5 x 0,5 m koekuoppia 10 x 10 m verkostolla
Kaivetun alueen pinta-ala	n. 6 m ²
Tutkitun alueen laajuus	n. 2000 m ²
Löydöt	KM 38084: 1-22
Kuva-aineisto	DG862: 1-7

Kylmäniemi b

Muinaisjäännösrekisterinumero	1000002451
Muinaisjäännöstyyppi	asuinpaikat
Ajoitus	moniperiodinen (kivikausi, pronssikausi ja rautakausi)
Kaupunki	Savonlinna
Kylä	Tynkkylänjoki
Tila ja rekisterinumero	Tynkkylänjoki, 740-549-1-157
Omistajat	Kiinteistöosakeyhtiö Tynkkylänjoki
Osoite	Tynkkylänjoen Kartano Tynkkylänjoentie 49 57210 SAVONLINNA
Muinaisjäännösalueen keskikoordinaatit	p = 6867230 i = 3600142 z = n. 78 – 83 m mpy
Aiemmat tutkimukset	Timo Sepänmaa 1991 inventointi Timo Sepänmaa 1992 koekaivaus (raportti puuttuu) Päivi Maaranen 1993 inventointi Timo Sepänmaa 1993 koekaivaus (raportti puuttuu)

	Timo Sepänmaa 1994 koekaivaus (raportti ja löydöt puuttuvat)
Aiemmat löydöt Kylmäniemi b:sta	KM 26672: 1-8 KM 27179: 1-81 KM 28053: 1-113 KM 28478 (luettelo puuttuu)
Vuoden 2009 tutkimukset	Esa Mikkola
Kenttätyöaika	20. – 24.7.2009
Kustannukset	ks. kohde 1
Tutkimustyyppi	Koekaivaus
Tutkimusmenetelmä	0,5 x 0,5 m koekuoppia tonttitien molemmin puolin
Kaivetun alueen pinta-ala	n. 3 m ²
Tutkitun alueen laajuus	n. 3000 m ²
Löydöt	KM 38085: 1-35
Kuva-aineisto	DG863: 1-4

Kannen kuva (DG863:1). Yleiskuva Kylmäniemi b:n asuinpaikasta, jonka yli kulkeva tonttitie on osin tuhonnut asuinpaikkaa. Kuvattu lännestä. Kuva Satu O'Ceallacháin/Museovirasto.

Johdanto

Savonlinnan Tynkkylänjoen Kylmäniemessä sijaitsee valtakunnallisesti arvokas muinaisjäännösalue, jota on tutkittu lähinnä Savonlinnan maakuntamuseon toimesta 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Alueella on useita asuinpaikkoja, jotka keramiikka-aineiston perusteella ovat olleet asuttuja ainakin varhaismetallikaudelta (1900 eKr. – 300 jKr. vastaa lännessä pronssikautta) rautakaudelle (300 jKr. – 1300 jKr.). Kylmäniemessä on mahdollisesti asuttu jo kivikaudella (n. 3000 – 1900 eKr.). Tynkkylänjoen Kylmäniemi on yksi harvoista Itä-Suomen kohteista, jossa näin pitkäaikaisen jatkuvan asutuksen jäljille on päästy. Alue on merkittävä varsinkin rautakauden tutkimuksen kannalta, sillä sieltä on saatu talteen Savossa Mikkelin aluetta lukuun ottamatta melko harvinaista merovingi- ja viikinkiaikaista esineistöä, mm. pronssisolkia ja kirves. Tynkkylänjoki on jäänyt kuitenkin huonosti tunnetuksi, sillä 1990-luvun alun tutkimusten raportit puuttuvat ja osa koekaivaus- ja inventointilöydöistä on kateissa. Olennaisen tärkeiden tietojen puute on johtanut muinaisjäännösten osittaiseen tuhoutumiseen. Esimerkiksi Kylmäniemi b:n asuinpaikan yli on tehty tie tontille ja Kylmäniemi a:lle on rakennettu suurehko grillikota. Lisäksi asuinpaikan reunasta on otettu muutamia kuutioita hiekkaa kaivinkoneella. Myös muinaisjäännösalueita sivuavan hiekkatien ojia on hiljattain syvennetty.

Tynkkylänjoen kartanon alueelle on suunnitteilla mittava matkailuun liittyvä rakennushanke. Kesän 2009 arkeologiset tutkimukset liittyivät alueen kaavoitukseen ja koekaivaustutkimukset toteutettiin kaavoitukseen liittyvänä perusselvityksenä heinäkuussa 2009. Tutkimuksia johti FM Esa Mikkola, jonka apuna olivat tutkimusavustaja Satu O’Ceallacháin sekä kaivajat Petri Suomala ja Lassi Närväinen. Tutkimusten kustannukset olivat noin 9700 euroa. Rahoittajana toimi hankkeen toteuttaja Kiinteistöosakeyhtiö La Bohème. Rahoittaja järjesti tutkimusryhmälle majoituksen Kylmäniemen lounaiskärjessä sijaitsevassa hirsihuvilassa. Huvilan pihalla on sijainnut Kylmäniemi c – niminen röykkiökohde (Museoviraston ylläpitämässä valtakunnallisessa muinaisjäännösten rekisterissä numero 1000002452). Röykkiötä ei enää vuonna 2009 löydetty eli sitä ei ilmeisesti ole ennallistettu Timo Sepänmaan tutkimusten jäljistä.

Tutkimukset kohdistettiin rahoittajan toivomuksesta Kylmäniemi a:n ja Kylmäniemi b:n alueille. Tutkimuksia olisi Museoviraston alkuperäisen ehdotuksen mukaan tehty myös alueen muilla

muinaisjäännöksillä, mutta nämä rajattiin tulevan rakentamisen ulkopuolelle. Näin ollen neljän viikon tutkimusten sijaan toteutettiin yhden viikon mittainen pienimuotoinen koekaivaus Kylmäniemi a:n itäosassa ja Kylmäniemi b:n alueella. Samalla tutkittiin myös kartanon länsipuolitse kulkevaksi suunnitellun uuden tielinjan aluetta. Tämä osoittautui kuitenkin löydöttömäksi. Tutkimusten aikana saatiin selville asuinpaikkojen summittainen laajuus. Varsinkin Kylmäniemi b osoittautui oletettua laajemmaksi, löydöiltään rikkaaksi ja arkeologisesti hyvin mielenkiintoiseksi. Juuri Kylmäniemi b:n osalta tutkimukset tuottivat eniten uutta tietoa, sillä lähes kaikki Kylmäniemi b:tä koskevat aiemmat tutkimukset ovat jääneet raportoimatta. Toistaiseksi kattavin yleisselvitys Savonlinnan Tynkkylänjoen alueesta on FM Riku Mönkkösen vuonna 2004 laatima proseminaaritutkielma, joka on ollut suureksi hyödyksi tätä raporttia kirjoitettaessa.

Esihistoriaan ajoittuvat asuinpaikat ovat muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia ja ne tulee huomioida varsinaisen rakentamisen sijoittelussa, tieuria levennettäessä tai muutettaessa sekä alueen liittämässä vesijohtoverkkoon, jätevesien käsittelyratkaisujen sijoittelussa sekä matkailua palvelevan oheistoimintojen suunnittelussa ja rakentamisessa.

Helsingissä 2.3.2010

Esa Mikkola

Sijainti ja topografia

Tynkkylänjoen kartano sijaitsee Saimaan Haapaveteen idästä työntyvän Kylmäniemen keskellä noin neljän kilometrin päässä Olavinlinnasta pohjoiskoilliseen. Esihistorialliset asuinpaikat Kylmäniemi a ja b sijaitsevat kartanon länsipuolella lähempänä Kylmäniemen kärkeä. Kartanon länsi- ja pohjoispuolella kohoavat metsän peittämät mäenharjanteet. Kartanon laaja peltoalue sijaitsee pääarakennuksen lounais-, etelä- ja kaakkoispuolella. Nykyisin lähes ojamainen Tynkkylänjoki laskee Haapaveteen kartanon eteläpuolella peltoaukean editse. Peltoalueet sijaitsevat pääosin 80 metrin korkeuskäyrän alapuolella, missä maaperä on lähinnä silttiä. Esihistorialliset asuinpaikat sijoittuvat pääosin 80 metrin korkeuskäyrän tuntumaan hienon hiekan ja hiesun alueille. Mäkialueet ovat moreenia. Paikoitellen peruskallio on näkyvissä avokalliopaljastumina. Varsinkin niemen lounais- ja länsikärjen rannat ovat kallioisia, muuten rannat ovat melko kivisiä. Alueella on myös kosteita notkelmia. Kasvillisuus on paikoin hyvinkin rehevää, mikä viittaa maaperän ravinteikkuuteen ja riittävään kosteuteen.

Varhaismetallikaudella Kylmäniemi on ollut saarena, sillä Saimaan rantaviiva vuoden 1500 eKr. tienoilla oli suunnilleen nykyisen 80 metrin korkeuskäyrän kohdalla. Vielä merovingiajalla (400 – 600 jKr.) rantaviiva on ollut noin 77 metrissä. Asutus on lähes koko kivikauden ajan pääsääntöisesti hakeutunut rantaviivan läheisyyteen, joten asuinpaikan sijaintitiedoilla on ajoituksellista merkitystä. Toisaalta Saimaan alueella on otettava huomioon myös huomattavat vuosittaiset poikkeamat vedenkorkeudessa, sillä vedenpinnan korkeus ei ole Saimaalla vakio (Suomen ympäristökeskus <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=195719&lan=fi>).

Kylmäniemi a sijaitsee pääosin voimalinjan alla olevalla pienellä pellolla ja pellon pohjois- ja itäpuolisessa metsikössä. Asuinpaikka sijoittuu 80 – 83 m mpy korkeuskäyrien väliselle alueelle. Sen pohjoispuolella kohoavat jyrkähköt mäenrinteet. Asuinpaikka-alueen maaperä on hienoa hiekkaa tai hiesua. Asuinpaikan kohta on ollut kapea kannas, joka on yhdistänyt Kylmäniemen saaren pohjois- ja eteläosan varhaismetallikauden aikana.

Kylmäniemi b:n asuinpaikka puolestaan sijaitsee pääosin luode-kaakko -suuntaisella hiekka/hieta/hiesuharjanteella sekä harjanteen pohjoispuolella olevalla pellolla korkeuskäyrien 78 – 84 m mpy välissä. Harjannetta on ilmeisesti aikoinaan kaskettu. Nykyisin sillä kasvaa lähinnä kuusta.

Harjanteen länsipuolella kohoaa mäki, jonka etelärinteeltä on myös ilmeisesti saatu talteen esihistoriallisesta asutuksesta kertovaa esineistöä. Tarkempia tietoja Kylmäniemen asuinpaikoista d ja e ei Museovirastolla ole käytettävissä. Koska nämä mahdolliset asuinpaikka-alueet sijaitsevat Tynkkylänjoen kartanon maiden ulkopuolella, ei alueita tarkastettu tämän tutkimuksen yhteydessä.

Tutkimushistoria

Vuonna 1988 Timo Sepänmaa toteutti Savonlinnan maakuntamuseon toimeksiannosta Savonlinnan alueella muinaisjäännösinventointia. Sen yhteydessä Tynkkylänjoen kartanon mailta Kylmäniemestä löytyi pieneltä pellolta nuoremman rautakauden keramiikkaa, savitiivistettä, asbestisekoitteista keramiikkaa, kvartsi-iskoksia, pieni pala piitä, hiokivi ja palanutta luuta (KM 2431:1-6). Asuinpaikasta käytettiin nimeä Tynkkylänjoki Kylmäniemi II, mutta se on myöhemmin muutettu muotoon Kylmäniemi a.

Kylmäniemi a:n alueelta oli 1970-luvulla pellon raivauksessa löydetty rautainen kirves, jonka Tynkkylänjoen kartanon pehtori Veijo Huoman luovutti Kansallismuseon kokoelmiin. Kirves (KM 24854) ajoittune merovingiajan ja viikinkiajan taitteeseen 700-luvulle jKr. Löytöpaikasta noin 460 metriä länsiluoteeseen on löytynyt viikinkiaikaan (800 – 1050 jKr.) ajoittuva pronssista valettu soikea kupurasolki (Savonlinnan museo nro 3000). Solki on koristettu uurreviivoin ja ulkonevin tapein. Se kuuluu nk. nastasolkien ryhmään. Solki löytyi kesämökin perustuksia kaivettaessa, mutta paikalta ei tavattu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Vuoden 1988 inventoinnissa soljen löytöpaikkaa ei tarkastettu eikä alueella käyty tämän tutkimuksen yhteydessä.

DG862:3. Kylmäniemi a asuinpaikka-aluetta idästä kuvattuna. Peltotieltä löytyi joitakin kvartsi-iskoksia ja asbestisekoitteista keramiikkaa. Kuva Esa Mikkola /Museovirasto

DG862:3. Kylmäniemi a asuinpaikka-aluetta idästä kuvattuna. Vuosien 1989 ja 1992 kaivausalueet ovat sijainneet kuvan oikeassa reunassa voimajohtolinjan alla. Kuva Esa Mikkola /Museovirasto

Vuonna 1989 Kylmäniemi a:lla järjestettiin kahden viikon koekaivaustyyppinen tutkimus Timo Sepänmaan johtamana ja maakunta-arkeologin Leena Lehtisen toimiessa kaivauksen valvojana. Kaivaus toteutettiin peltoalueen pintalöytöjen tarkalla talteenotolla (pintapoiminta) ja avaamalla 26 kahden neliömetrin laajuista koekaistaa sekä kaivamalla 0,5 x 0,5 m laajuisia koekuoppia. Tutkitulta alueelta saatiin talteen kivikautista asbestisekoitteista keramiikkaa, työterien raaka-aineena käytettyä kvartssia sekä nuorempaan rautakauteen ajoittuvaa keramiikkaa, raudasta valmistettu nuolenkärki, kaksi soikeaa tulusrautaa sekä rakennusten seinätiivisteinä ollutta palanutta savea (savitiiviste). Muokkauskerroksen alta löytyi merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta. Rautakautinen asuinpaikkakerrostuma näytti kuitenkin pääosin tuhoutuneen pellonraivauksen ja kyntämisen seurauksena. Pellon ulkopuolisilla alueilla myös rautakautista kerrostumaa on säilynyt jonkin verran, mutta kivi- ja varhaismetallikautista asuinpaikka-aluetta lienee säilyneenä laajemmaltikin.

Savonlinnan maakuntamuseo jatkoi Tynkkylänjoen alueen tutkimuksia vuonna 1991, jolloin Timo Sepänmaa toteutti Savonlinnan kiinteiden muinaisjäännösten täydennysinventoinnin. Inventoinnissa keskityttiin pääasiassa Pihlaja- ja Haukiveden itäpuolella oleviin Savonlinnan alueisiin. Tällöin Kylmäniemi a:n asuinpaikan peltoaluetta tarkasteltiin metallinilmaisimella. Löytöihin kuuluu mm. pieni tasavartinen pronssisolki (KM 26671:1) ja kaksi punnusta (KM 26671:2-3). Tien kaakkoispuolen pellolta löytyi lisäksi joitakin rautaesineitä, joita ei voi tarkemmin ajoittaa. Samalla havaittiin peltoa kynnetyn aiempaa syvemmälle ja alueelta otetun joitakin kuutiometrejä hiekkaa.

Inventoinnissa Kylmäniemi a:n asuinpaikasta noin 150 metriä eteläkaakkoon löytyi merkkejä toisesta rautakauteen ajoittuvasta asuinpaikasta (Kylmäniemi b) ja Kylmäniemen lounaisrannalta matala kiviröykkiö tai -latomus (Kylmäniemi c). Kylmäniemi b sijaitsee itäkaakkoon työntyvällä hiekka- ja hiesuharjanteella, jota pelto osin leikkaa. Ensimmäiset löydöt havaittiin pellon pinnalta. Metsäalueelle tehdyistä koekuopista ei kuitenkaan löytöjä tullut toisin kuin vuonna 2009, jolloin jokaisesta Kylmäniemi b:n kaivetusta koekuopasta tuli vastaan löytöjä.

DG863:3. Petri Suomala kaivamassa koekuoppaa 1 Kylmäniemi b:n asuinpaikalla. Kuvan oikeassa laidassa näkyvä tonttitie kulkee asuinpaikan ydinosaan yli. Kuva Satu O'Ceallacháin/Museovirasto.

Vuonna 1993 Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen Muinais-Saimaa -projektiin liittyen Päivi Maaranen tarkasti Kylmäniemen kohteet. Inventoinnissa keskityttiin Saimaan alueen rökkiöihin, joten asuinpaikat tarkastettiin rökkiöinventoinnin ohessa. Kylmäniemen kohteiden osalta inventointi ei tuottanut lisäinformaatiota.

Vuonna 1992 Savonlinnan maakuntamuseo päätti tutkia lisää Kylmäniemen aluetta. Kaivausta johti Timo Sepänmaa. Kylmäniemi a:n asuinpaikan peltoalueelle avattiin 162 m² laajuinen kaivausalue ja pellon ulkopuoliselle ehjänä säilyneelle alueelle 12 m² laajuinen tutkimusalue. Peltoalueen kulttuurikerrosten havaittiin olevan pääosin tuhoutuneita, mutta kyntökerroksen alta löytyi mm. kolme liettä ja kaksi palaneilla luilla täytettyä kuoppaa. Kaivauslöytöihin kuuluu mm. pronssinen rullapäinen hevosenkäsolki, pronssiketjun katkelmia, punnuksia, lasihelmi, rautainen veitsi, kivikauteen, varhaismetallikauteen ja rautakauteen ajoittuvaa keramiikkaa, kivitaltta sekä liuskekärkien katkelmia (Arkeologia Suomessa – Arkeologi i Finland 1990-1992 teoksen tietojen mukaan). Kaivauslöydöt on luettelointi Kansallismuseon kokoelmiin päänumerolla KM 27178.

Tutkimusraporttia ei kaivauksesta ole jätetty Museovirastolle eikä siitä ole tietoa Savonlinnan maakuntamuseossa (tiedustelu Martti Koposelta keväällä 2009).

Kylmäniemi a:n lähiympäristöön tehtiin kolmelle erilliselle alueelle 38 neljännesneliön laajuista koekuoppaa. Kuoppia kaivettiin ainakin Kylmäniemi b:n alueelle (kuva kannessa). Lisäksi Kylmäniemi a:n länsipuolelta löytyi merkkejä kolmannelta asuinpaikasta (Kylmäniemi d). Samalla tutkittiin Kylmäniemen lounaisrannalla sijainnut kiviröykkiö tai -latomus (Kylmäniemi c). Röykkiöstä saatu radiohiiliajoitus viittasi röykkiön ajoittuvan keskiajan loppuun, vaikka siitä saatiin talteen rautakauteen ajoittuvaa keramiikkaa sekä kvartsi-iskoksia. Kylmäniemi b:n löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin päänumerolle KM 27179 ja Kylmäniemi d:n päänumerolle KM 27180. Tutkimusraportteja ei ole jätetty Museovirastolle eikä niistä ole tietoa Savonlinnan maakuntamuseossa (ks. yllä).

Savonlinnan maakuntamuseo jatkoi Tynkkylänjoen ja Kylmäniemen kohteiden tutkimuksia ja kartoittamista vuosina 1993 ja 1994 Timo Sepänmaan johdolla. Ilmeisesti tällöin on löydetty alueen neljäs asuinpaikka (Kylmäniemi e). Näistä tutkimuksista ei Museoviraston arkeologian osaston arkistossa ole tietoja eikä kohteita Kylmäniemi d ja e ole voitu viedä muinaisjäännösrekisteriin. Myös löytöluettelot ja itse löydöt puuttuvat. Löydöt lienevätkin yhä Timo Sepänmaan hallussa. Savonlinnan maakuntamuseon arkistosta löytyi kuitenkin karttoja, joihin on merkitty keltaisella yliviivauskynällä Kylmäniemen ja Tynkkylänjoen asuinpaikka-alueiden laajuudet (ks. liite). Selventävää tietoa siitä, mihin rajaukset perustuvat, ei kartassa ole. Karttaan on merkitty asuinpaikka-alueiksi myös sellaisia kohti Tynkkylänjoen kartanon maista, joita ei ole muinaisjäännösrekisterissä. Vuonna 2009 tutkittujen kohteiden osalta rajaukset olivat kuitenkin melko tarkkoja. Kartassa on vuosiluku 2000 ja Timo Sepänmaan allekirjoitus.

Koekaivauksen käytännön toteutus

Tutkimusten tavoitteena oli selvittää ennestään tunnettujen asuinpaikkojen laajuus sekä suhde rakennus- ja maankäyttösuunnitelmiin. Lisäksi selvitettiin uuden tien linjausta. Kaikissa kohteissa tutkimusmenetelmänä oli pienimuotoinen koekuopitus kenttätyöajan lyhyden vuoksi. Kohteista laadittiin yleiskartat, jotka on digitoitu ja tulostettu A3-kokoon sopiviksi mittakaavassa 1:600. Koekuoppia, joiden koko oli pääsääntöisesti 50 x 50 cm, kaivettiin Kylmäniemi a:n alueelle 23 kappaletta ja Kylmäniemi b:n alueelle 11 kappaletta. Kartoitusta varten alueelle luotiin oma koordinaatisto, jossa x-akselin arvot kasvavat pohjoiseen ja y-akselin arvot itään. Peruspisteenä oli koekuoppa 5000/1000. Kyseessä oli siten maantieteellinen eikä matemaattinen koordinaatisto. Koekuoppien vaaitsemista varten korkeustieto siirrettiin Timo Sepänmaan vuoden 1989 kaivauksella käyttämästä kiintopisteestä (79,91 m mpy) useaan tilapäiseen kiintopisteeseen niin Kylmäniemi a:n kuin b:n alueella. Koekuoppien koordinaattitieto vastaa kuopan lounaiskulman koordinaattia Museoviraston arkeologissa kenttätöissä vakiintuneen käytännön mukaisesti.

Koekuopista dokumentoitiin lähennä kerrosjärjestys ja otettiin talteen mahdolliset löydöt. Kaikki irrotettu maa-aines seulottiin pienimpienkin löytöjen talteen saamiseksi. Valokuvausdokumentoinnissa käytettiin ainoastaan digitaalikuvausta. Neljännesneliön laajuisista koekuopista on hyvin haasteellista ottaa valokuvia. Pienten koepistomaisten kuoppien perusteella ei muutenkaan voida tehdä kovin pitkälle meneviä päätelmiä muinaisjäännöksen synty- tai muodostumisprosesseista. Niiden avulla voidaan lähinnä vastata kysymykseen onko kuopan kohdalla havaittavissa muinaisjäännöksestä kertovia värjäytyimiä, rakenteita tai löytöjä. Koekaivauksen yhteydessä vanhat tienpohjat, ojanpenkat ja avoimet peltoalueet tarkastettiin irtainten muinaisesineiden löytämiseksi. Kylmäniemi a:n alueelta saatiin pintalöytöinä talteen mm. kvartsi-iskoksia, asbestisekoitteista keramiikkaa sekä savitiivistettä. Kylmäniemi b:n pohjoispuoliselta pellolta saatiin talteen suurehko kappale työstettyä kvartsia. Molemmissa kohteissa havaintomahdollisuudet olivat melko heikot rehevän kasvillisuuden vuoksi.

Koekuopat Kylmäniemi a

Koekuoppa 4992/1010

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 30 cm
Pinta: 80.40 m mpy
Maasto: metsämaastossa, muutama metri pohjoiseen Tynkkylänjoentiestä
Stratigrafia: turvekerros 10 cm, harmaa likamaa 15 cm, alla lievästi punertava hiesu
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5000/1000

Koko 50 x 50 cm
Pinta: 81,09 m mpy
Maasto: koekuoppa sijaitsi modernissa häiriökohdassa, 8 metriä rajalinjalta kartanolle päin
Stratigrafia: heikko turvekerros, 15 cm harmaa hiesu, hiesun alla harmaa savi
Syvyys: 40 cm
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5000/1010

Koko: 100 x 100 cm
Syvyys: n. 35 cm
Pinta: 80,92 m mpy
Maasto: metsämaastossa 18 m rajalinjalta itään
Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, tummanruskea likamaa 15 cm, alla puhdas harmaa hiesu, runsaasti nyrkin kokoisia kiviä
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5000/1020

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm

Pinta: 80,74 m mpy
Maasto: metsämaastossa 28 m rajalinjalta itään
Stratigrafia: turvekerros 1-5 cm, harmaa huuhtoutumiskerros 20 cm, alla puhdas harmaa hiesu
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5000/1030

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 30 cm
Pinta: 80,51 m mpy
Maasto: metsämaastossa 38 m rajalinjalta itään
Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, harmaa nokinen huuhtoutumiskerros 15 cm, alla puhdas harmaa hiesu/savi
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5000/1040

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 40 cm
Pinta: 80,55 m mpy
Maasto: metsämaastossa 48 m rajalinjalta itään
Stratigrafia: turvekerros 10 cm, harmaata mullansekaista silttiä 20-30 cm, alla puhdas harmaa hiesu, isoja kiviä
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5010/1000 (5009,5/999,5)

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm
Pinta: 82,19 m mpy
Sijainti: metsämaastossa, 10 m peruslinjasta pohjoiseen, mehiläispesän vieressä
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, tummanharmaa likamaa 15 cm, alla punertava sora
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5010/1010

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 21 cm

Pinta: 81,92 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaanruskea likamaa 20-30 cm, alla puhdas hiekka

Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5010/1020

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 30 cm

Pinta: 81,79 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 5- 10 cm, huuhtoutumiskerros ja mahd. likamaata 5-10 cm, alla rikastumiskerros, runsaasti pikkukiviä

Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5010/1030

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 15 cm

Pinta: 81,46 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 1 cm, harmaata mullansekaista likamaata 15 cm, alla puhdas hieno hiekka, runsaasti kiviä

Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5010/1040

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 20 cm

Pinta: 82,38 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 10 cm, harmaa likamaa 10 cm, alla lievästi punertava hiesu

Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5010/1050

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 5-10 cm

Pinta: 82,31 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, harmaa likamaa 15 cm, alla vaalea hiesu

Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5010/1060

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 20 cm

Pinta: 81,21 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa likamaa 15 cm, alla lievästi punertava hiekka

Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5020/1010

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n.20 cm

Pinta: 83,18 m mpy

Maasto: metsämaastossa

Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaata likamaata 12 cm, alla puhdas hiekkamoreeni

Löydöt: kivilajiesineen teelmä ja kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5020/1020

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 20 cm

Pinta: 82,83 m mpy
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa likamaa 7-15 cm, alla lievästi punertava moreeni
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5018/1040

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 15 cm
Pinta: 82,29 m mpy
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5-8 cm, harmaa likamaa 7 cm, alla puhdas hiekka, runsaasti kiviä
löydöt: huonolaatuisia kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5029,5/1010

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: 84,35 m mpy
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, alla puhdas moreeni
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa 5030/1020

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: 84,07 m mpy
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa likamaa 10 cm, alla lievästi punertava moreeni
Löydöt: ei löytöjä

Koekuopat tulevalle tielinjalle

Koekuoppien tarkempi sijainti käy ilmi yleiskartasta.

Koekuoppa I

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: -
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, alla puhdas hiekka
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa II

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: -
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, alla puhdas hiekka ja suurehko kivi
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa III

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: -
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, alla puhdas hiekka
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa IV

Koko: 50 x 50 cm

Syvyys: n. 20 cm
Pinta: -
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turvekerros 15 cm, alla puhdas hiekka
Löydöt: ei löytöjä

Koekuoppa V

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 20 cm
Pinta: -
Maasto: metsämaastossa
Stratigrafia: turpeen alla suuri maakivi
Löydöt: ei löytöjä

Koekuopat Kylmäniemi b

Koekuoppien tarkempi sijainti käy ilmi yleiskartasta.

Koekuoppa 1

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm
Pinta: 81,65 m mpy
Maasto: metsämaastossa Tynkkylänjoentien ja tonttitien risteuksen koillispuolella
Stratigrafia: turvekerros 10 cm, heikko huuhtoutumiskerros 2 cm, tumma ruskea hiesu 10-12 cm, joka vaihettuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
Löydöt: kivilaji-iskos ja runsaasti kvartssia

Koekuoppa 2

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm

Pinta: 81,32 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien pohjoispuolella 24 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, tumma harmaa nokinen hiesu 20 cm, joka vaihettuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
Löydöt: tummasta kerroksesta runsaasti kvartsiä, muutamia keramiikkapaloja, vaaleammasta kerroksesta kvartsi-iskoksia ja hieman asbestisekoitteista keramiikkaa

Koekuoppa 3

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm
Pinta: 81,39 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien eteläpuolella, n. 35 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: turvekerros 10 cm, tumma harmaa hiesu 15 cm, joka vaihettuu vaaleaksi hiesuksi
Löydöt: ruusukvartsi-iskos, kvartsi-iskos ja palanutta luuta

Koekuoppa 4

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 35 cm
Pinta: 81,08 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien pohjoispuolella, n. 50 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa hiesu 10-15 cm, joka vaihettuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 5

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 30 cm
Pinta: 81,05 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien eteläpuolella, n. 63 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa hiesu 10-15 cm, joka vaihettuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
Löydöt: saviastian kappaleita, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta ja palanutta savea

Koekuoppa 6

- Koko: 50 x 50 cm
- Syvyys: n. 35 cm
- Pinta: 81,01 m mpy
- Maasto: metsämaastossa tonttitien pohjoispuolella, n. 63 m risteyksestä kaakkoon
- Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa hiesu 10-15 cm, joka vaihtuu vaaleaksi hiesuksi
- Löydöt: runsaasti saviastian kappaleita, pii-iskos (?) kvartsi-iskoksia, palanutta luuta ja palanutta savea

Koekuoppa 7

- Koko: 50 x 50 cm
- Syvyys: n. 40 cm
- Pinta: 81.13 m mpy
- Maasto: metsämaastossa tonttitien eteläpuolella, n. 120 m risteyksestä itäkaakkoon
- Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, harmaa peltomultamainen hiesu 15 cm, joka vaihtuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi , palaneita kiviä
- Löydöt: saviastian kappaleita (pieniä muruja), huonolaatuista kvartssia ja palanutta luuta

Koekuoppa 8

- Koko: 50 x 50 cm
- Syvyys: n. 45 cm
- Pinta: 79,89 m mpy
- Maasto: metsämaastossa tonttitien pohjoispuolella, n. 135 m risteyksestä itäkaakkoon
- Stratigrafia: turvekerros 5 cm, harmaa hiesu 10-15 cm, joka vaihtuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
- Löydöt: saviastian kappaleita, huonolaatuista kvartssia, palanutta luuta, palanutta savea ja savitiivistettä

Koekuoppa 9

- Koko: 50 x 50 cm
- Syvyys: n. 30 cm

Pinta: 78,38 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien eteläpuolella, n. 130 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: heinikkoa, harmaa peltomultamainen hiesu 20 cm, joka vaihettuu vaaleaksi paikoin heikosti värjäytyneeksi hiesuksi
Löydöt: saviastian kappale

Koekuoppa 10

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 25 cm
Pinta: 78,50 m mpy
Maasto: metsämaastossa tonttitien eteläpuolella, n. 170 m risteyksestä kaakkoon
Stratigrafia: turvekerros 5-10 cm, harmaa hiesu 15 cm, joka vaihettuu vaaleaksi hiesuksi
Löydöt: kvartsi-iskoksia

Koekuoppa 11

Koko: 50 x 50 cm
Syvyys: n. 25 cm
Pinta: 82,50 m mpy
Maasto: metsämaastossa Tynkkylänjoentien itäpuolella, n. 18 m risteyksestä lounaaseen
Stratigrafia: turvekerros 3-5 cm, harmaa hiesu 5-10 cm, ohut punertava kerros, puhdas vaalea hiesu
Löydöt: kvartsi-iskoksia ja mahd. saviastian kappale

Löytöaineisto

Koekaivaustutkimusten löytöaineisto koostui lähinnä kvartsi-iskoksista, joita saatiin talteen Kylmäniemi a:n asuinpaikalta yhteensä 79 kappaletta (322,8 g). Saviastian kappaleita Kylmäniemi a:sta poimittiin talteen kolme (3,2 g). Lisäksi alueelta löydettiin yksi kiviesineen, mahdollisesti launin katkelma, savitiivistettä sekä pieni pala palanutta luuta. Kylmäniemi b:n löytöaineisto on rikkaampi. Kvartsi-iskoksia saatiin talteen 214 kpl (432,5 g). Saviastian kappaleita löytyi 49 kpl (110,1 g). Palanutta luuta löytyi 24 kpl (1,8 g). Lisäksi saatiin talteen yksi kivilaji-iskos, pii-iskos, painanteellinen

savitiivisten kappale sekä joitakin palaneen saven kappaleita. Keramiikka-aineistossa on asbestisekoitteen keramiikan lisäksi kivimurskasekoitteista kivikautistyyppistä keramiikkaa sekä lähinnä rautakauteen ajoitettavaa keramiikka. Yhdessä astianpalassa on useita pieniä rengasleimapainanteita koristeena.

Yhteenveto

Viikon mittaisen koekaivauksen aikana saatiin alustavasti selville asuinpaikkojen laajuus suhteessa Tynkkylänjoen kartanon omistuksessa olevilla alueilla. Laajuusarviot, jotka on esitetty sivulla 2 olevassa karttaotteessa, perustuvat koekuopista saatuihin havaintoihin sekä maaston muodoista sekä maaperästä tehtyihin havaintoihin. Vasta laajamittainen arkeologinen kaivaustutkimus voi vastata kiinteän muinaisjäännöksen todelliseen laajuuteen, ajoitukseen ja sisäisen rakenteeseen liittyviin kysymyksiin. Varsinkin Kylmäniemi b:n asuinpaikan todettiin olevan oletettua laajemman ja ilman asianmukaisia tutkimuksia toteutettua tonttitietä lukuun ottamatta myös melko hyvin säilynyt. Aiemman löytöaineiston perusteella Kylmäniemi a:n asuinpaikka on ollut käytössä kivikauden lopulta aina viikinkiajalle asti (n. 2000 eKr. – 800 jKr.). Kylmäniemi b:n löytöaineisto viittaa samankaltaiseen ajoitukseen, mutta sieltä puuttuvat toistaiseksi tarkemmin ajoitettavissa olevat metalliesinelöydöt. Kylmäniemi b:n osalta aineistoa on aivan liian vähän tarkempaan ajoittamiseen, mutta löytöjen perusteella siellä on asuttu ainakin varhaismetallikaudella ja ilmeisesti myös vanhemmalla rautakaudella. Alueella saattaa olla lisäksi vielä tuntematon kalmisto.

Vuoden 2009 tutkimusten perusteella Kylmäniemi a:n alue on helposti rajattavissa tulevan rakentamisen ulkopuolelle. Kylmäniemi b:n osalta tarvitaan lisätutkimuksia, mikäli sen kohdalla kulkevia teitä parannetaan, ojitetaan, levennetään tai mikäli harjanteen kautta vedetään kaapeleita, vesijohtoja, viemäreitä tai jollakin muulla tavalla kajotaan maaperään. Alueen maankäyttösuunnitelmista on näin ollen hyvä pyytää Museoviraston tai Savonlinnan maakuntamuseon lausunto hyvissä ajoin ennen kunkin hankkeen toteuttamista muinaismuistolain rauhoittamien muinaismuistojen säilymisen turvaamiseksi.

Digitaalinen kuva-aineisto

Kuvan numero	Aihe	Valmistusaika	Aiheen paikat	Kuvaaja	Tiedostonimi
DG862:1	Tutkimusalue sijaitsee soratien takana metsässä. Etelästä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_1.jpg
DG862:2	Näkymä Tynkkylänjoen kartanolle päin Kylmäniemi a:n asuinpaikalta. Lounaasta.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_2.jpg
DG862:3	Peltoterassi, jolla Timo Sepänmaan vuosien 1989, 1991 ja 1992 kaivausalueet ovat sijainneet. Idästä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_3.jpg
DG862:4	Peltoaluetta, jolla Timo Sepänmaan vuosien 1989, 1991 ja 1992 kaivausalueet ovat sijainneet. Pohjoisesta.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_4.jpg
DG862:5	Koekuopitusalue metsässä. Kuvassa tutkimusavustaja Satu O'Ceallacháin. Idästä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_5.jpg
DG862:6	Ilmeisesti kaskikerrosta koekuopassa lähellä Tynkkylänjoentietä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_6.jpg
DG862:7	Panoraama koostettu kuvista DG862:1 ja 2	2009	Savonlinna, Kylmäniemi a	Esa Mikkola	DG862_7.jpg
DG863:1	Tutkimusalue sijaitsee molemmiin puolin soratietä kuusimetsässä. Lännestä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi b	Satu O'Ceallacháin	DG863_1.jpg
DG863:2	Kaivaja Petri Suomala kaivamassa koekuoppaa nro 1. Lännestä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi b	Satu O'Ceallacháin	DG863_2.jpg
DG863:3	Kaivaja Lassi Närväinen kaivamassa koekuoppaa. Etelästä.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi b	Satu O'Ceallacháin	DG863_3.jpg
DG863:4	Koekuopan 2 pohjoisprofiili.	2009	Savonlinna, Kylmäniemi b	Satu O'Ceallacháin	DG863_4.jpg

Lähteistä

Päälähteenä tätä raporttia kirjoitettaessa on käytetty FM Riku Mönkkösen vuonna 2004 laatimaa proseminarityötä *Etelä-Savon nuoremman rautakauden asutuksen muotoutuminen – alkuperäisväestöä ja uudisasukkaista? Esimerkkikohteena Savonlinnan Tynkkylänjoen varhaismetalli- ja rautakautinen asuinpaikka* (Helsingin yliopisto, kulttuurien tutkimuksen laitos, arkeologia)

Karttaluettelo

Savonlinna Kylmäniemi a, yleiskartta, mk 1:600, A3

Savonlinna Kylmäniemi b, yleiskartta, mk 1:600, A3

Karttakopiot Timo Sepänmaan merkitsemistä muinaisjäännösalueista